

Zneužívání lidí bez domova

Nad novým obsahem časopisu Nový Prostor: bezdomovci se stali nedobrovolnými distributory myšlenek krajní levice.

ADAM DRDA

Když se mladá filmová dokumentaristka Erika Hníková zhruba před rokem stala šéfredaktorkou Nového Prostoru, říkala, že tento čtrnáctideník chce zásadně změnit. Nelíbilo se jí, že má pověst listu, který si lidé kupují nikoli proto, aby si v něm četli, nýbrž převážně z charitativních důvodů. A v Týdeníku Rozhlas 22. srpna 2006 dodala: „To je obrovská škoda, protože to je tištěné médium, které není pod žádnými vydavatelskými tlaky. Ráda bych z něho udělala časopis publikující články, které člověk nenajde nikde jinde, články odvážné, osobité, diskutabilní.“

Ke změně skutečně došlo. Nový Prostor nyní obsahuje „diskutabilní“ texty, ale současně se o většině z nich nedá tvrdit, že jsou „odvážné“ a „osobité“, ani že podobné jinde nenajdete. Z časopisu se stal ideologický věstník současné krajní levice (jedním ze tří redaktorů je anarchista a aktivista Ondřej Slačálek). A otázka zní: má se k přímočarému šíření (jakékoliv!) ideologie používat zrovna periodikum, jehož hlavním smyslem by měla být pomoc bližním v nouzi?

České vykonání dobra

Pro připomenutí: Nový Prostor (NP) vydává stejnojmenné občanské sdružení, které je součástí International Network of Street Papers. Prodávají ho na ulici v deseti českých městech lidé v sociální tísni, neboť tak mohou, stojí v tiráži, „získat základní prostředky“. Princip pomoci je jednoduchý: z každého prodaného výtisku zůstává kamelotovi přibližně polovina utržených peněz – čím víc prodá, tím víc získá. A nejde jen o výdělek: projekt je sympatický i proto, že odstraňuje pocit ponížení. Prodejci jsou sice zrovna bez střechy nad hlavou, nikoliv však úplně

na dně. Mají díky NP zaměstnání, udržují si pracovní návyky, nežebrají, naplňují zásadu „pomoz si, člověče – a Bůh ti pomůže“.

NP však psychologicky pomáhá i „druhé straně“. Češi mají rezervovaný vztah k žebrákům, obecně zde panuje necitlivá představa, že člověk prosící o pomoc je podezřelý povaleč, který se dostal do malé vlastní lenosti, a tudíž si nezaslouží slitování. Navíc je ta představa kombinována s absurdními legendami o „vysokých výdělcích“ žebráků. Postihne-li někoho přírodní katastrofa, národ posílá „dárcovské esemesky“. Budete-li však pozorovat chlapíka, který jen tak sedí u zdi a čeká na almužny, zjistíte, že mu třeba během dvou tří hodin do klobouku nebo do papírové krabice nikdo nic nehodil, a když už, pak spíš zahraniční turista. NP tuhle bariéru odbourává: kupující především pomáhá bližnímu, zároveň však nemusí řešit žádné „dilema“ a ještě za tu pomoc něco dostane.

Motiv koupě Nového Prostoru se mi zdá důležitý: lidé si totiž nejdou primárně obstarat ke kamelotovi bez domova „něco na čtení“, nýbrž jdou za vcelku příznivých podmínek konat dobro. To neznamená, že si časopis nepřechtí a že jeho obsah nemá být kvalitní – ale znamená to, že si jej mnozí budou kupovat, ať už v něm najdou cokoli. Dá se to doložit mimo jiné vyšší nákladu, která je uváděna ve výročních zprávách Nového Prostoru (zprávy z let 2001–2005 jsou dostupné na internetu).

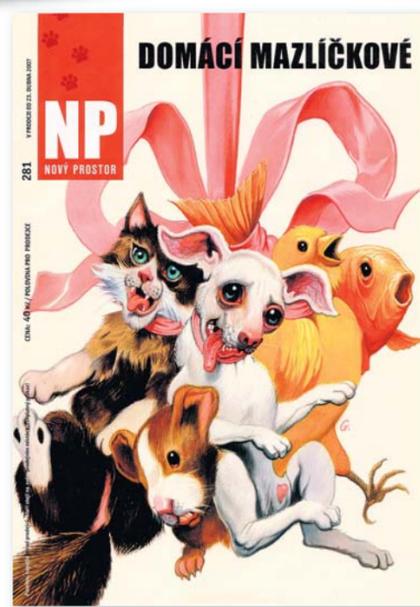
Úroveň tohoto časopisu byla od počátku (od roku 1998) velmi proměnlivá, většinou spíš mizerná, přesto ve zprávě z roku 2004 stojí, že se ten rok pracovalo přibližně s tisíci prodejci, vyšlo 44 čísel, průměrný prodej byl necelých 50 tisíc kusů měsíčně, to znamená přes dvacet tisíc kusů jednoho čísla. Prodejnost NP se ve zprávách zachycuje dost zmateně, pokaždé podle jiného klí-

če, ale o přesný údaj nám ani nejde. Důležité je, že se náklad pohybuje ve výši, které by časopis srovnatelné úrovně (prodávány za 40 korun) na normálním trhu nedosáhl. A už vůbec jí nedosáhnou „levé listy“ podobného ražení (typově mě napadají Patočkovy Literární noviny) – prodej takových titulů se pohybuje v tisících, většinou spíše ve stovkách kusů.

Tak trochu v blázinci

Jaký je tedy obsah současného Nového Prostoru? Napsal jsem v úvodu, že reprezentuje ideologii krajní levice. Jenže ten termín je poněkud nepřesný. Zaprvé se za ním skrývá celá směs „podideologií“ a předpoklady, kterou nelze krátce pojmenovat: je to guláš feminismu, antiamerikanismu, antikolicismu, anarchismu, ekoaktivismu, antiglobalismu atd. atp. A zadruhé už samotný poukaz na levici implikuje, že se autorem tohoto textu použito do nějakého politického souboje, že reprezentuje „druhou stranu“, „jiné dogma“, „pravcový proud“ – svádí to zkrátka ihned k představě, že kritik stávající koncepce Nového Prostoru je veden politickým zájmem. Na rozdíl od redaktora NP Ondřeje Slačálka však nejsem aktivista – jen mě rozčiluje umělý ideologický obraz světa, který z NP čiší; obraz hloupý a manipulativní, nemající úctu k faktům, nepřipouštějící to, co do něj nepasuje.

Zkusme to ukázat na čísle 281 z přelomu dubna a května. V nepodepsaných komentovaných zprávách na třetí straně je hned nahoře titulke – „Český premiér: Chcete rovnost? Nemějte děti!“ Z textu pod tím však vyplývá, že Mirek Topolánek toto neřekl, pouze má odlišný názor na diskriminaci žen ve společnosti a na mateřství než redakce NP. Proto prý „patrně soutěží s lidoveckým předákem Čunkem“, neboť „zatímco Čunek uráží Romy, premiér si vzal na paš-

Rozčiluje mě umělý ideologický obraz světa, který z NP čiší; obraz hloupý a manipulativní, nemající úctu k faktům, nepřipouštějící to, co do něj nepasuje

kál feminismus a multikulturalismus“. Vyplývá z toho závěr, že projevit nesouhlas s feminismem, multikulturalismem a pozitivní diskriminací je zhruba totéž co být rasista. Tedy mít odlišný názor na politický problém je identické s atakováním lidské bytosti kvůli barvě její pleti. To je zkrátka pro ideologie podobného druhu typická: názorový oponent je ničema.

O kousek dál se v NP (v článku o genderových stereotypích) propaguje to, čemu by slušný člověk (jak jsme zvěděli) neměl oponovat. Po přečtení „desatera genderové korektnosti“ jsem měl intenzivní pocit, že jsem se ocitl v blázinci – pěkně je třeba 9. příkazání: „Zdrobněliny nejsou vždy projevem náklonnosti. Mohou signalizovat dominanci nad označovanou osobou.“ Neříkejte tedy ženě, že je váš miláček, používejte pro jistotu termín „milák“ – jinak ji třeba ponižíte. A je tu i 10. příkazání, které si vezmeme obzvlášť k srdci: „Přemýšlejte, čemu se smějeme.“ Článek je stejný jako stovky jiných feministických úvah (jakápak tedy osobitost a originalita), které si jsou aspoň v Česku podobné jako vejce vejci: v pohádkách chrabří muži zachraňují křehké ženy, což je špatný automatismus, že- na je v médiích stereotypně předvá-

děna jako „svůdná krasavice nebo hodná maminka“, nezávidně „zatlouct hřebík, ale má vždy perfektní manikúru“, což je taky špatně atd.

Problém není v tom, že o takových věcech někdo píše a považuje je za ústřední téma, dokonce ani v tom, že spousta těch tvrzení dávno neodpovídá pravdě – rozměr nesnesitelné ideologie jim dodává nárok, který jejich vyznavači vznášejí na své okolí: „Je nepochybně důležité, aby se vám zdá, že se velká část feministických stereotypů – pozn. autora) zakotvily na úrovni legislativy.“ Když se vám zdá, že se velká část feministické argumentace týká pseudoprotblémů, jste – jak už víte – něco jako rasista.

Konvenční osobitost

Pořád ještě listujeme Novým Prostorem číslo 281. Píše se v něm i o Polsku, kde vládní Liga polských rodin a poslze i prezident navrhli úplný zákaz potratů, kde budou zavedeny školní uniformy atd. Ne, že bych měl sebemenší chuť bránit polské fundamentalisty, ale stejně mi připadá divné, že se na několika řádcích „komentované zprávy“ neustále opakuje slovo „klerikální“ a „klerikálové“. Na konci textu stojí: „Polsko se vlivem katolicismu na život společnosti vymyká poměrům ustá-

PRVNÍ POHLED

Pestré obálky Nového Prostoru poněkud matou – uvnitř čísel převažuje levičácká monotónnost se „starou dobrou“ nenávisť

leným v jiných evropských zemích... Klerikální radikálové si tuto situaci uvědomují... Ministr školství Giertych např. šokoval návrhem na celoevropský zákaz potratů.“ Je to psané v duchu normalizačního Rudého práva: vezme se nějaký faktický problém (fundamentalisté ve vládě), který se opatří patřičnou paušalizující a negativně zatíženou nálepkou (klerikálně pravicová koalice). Složitý a různorodý polský katolicismus se pak zplacatí na klerikalismus a začne se mluvit o zhoubném vlivu víry na polskou společnost. Aby toho nebylo málo, přidá se k tomu absolutní nesmysl (fiktivní hrozba klerikálního úderu na Evropu) a jaksi mimochodem z toho všeho vyplýne, že považovat potrat přinejmenším za zásadní morální otázku je vlastně názor extrémní.

Opět to tedy není nic „osobitého“ ani „odvážného“ – řeči o klerikalismu nacházejí u místní většinové společnosti odezvu, potraty obhajuje kdekd, navíc v komunistických Haló novinách (ale nejen tam) se o Polsku a církvi píše v podobném duchu. Všichni už taky dávno víme, že náboženství je opium lidstva.

Znamé písně

Dále jsou v NP číslo 281 dvě stránky o životě uprchlíků v Česku (jediný text, který mi něco dal), pár stran o domácích mazlíčcích (proč ne? – i když to není téma, které „jinde nenajdete“), pak naprosto nesrozumitelný článek s názvem „Kurva fix a Haj Hou“ (fiktivní rozhovor mezi Kurtem Vonnegutem a Egonem Bondym, psaný dle hesla „papír snese všechno“). A následuje dávka povinné nenávisť k USA – rozhovor s americkým rapperem NI, vlastním jménem Erikem (žije v Praze). V interview se kromě jiného dočteme, že „rasismus v Americe je něco tak hluboce zakořeněného, že na něm v podstatě leží základy země...“

Pokračování na straně D6

Evropští neevropští Evropané

Západ chybně přehlížel autoritářské tendence Moskvy a zúženě se zaměřil jen na obchod s Ruskem

GRIGORIJ JAVLINSKIJ,
VIKTOR KOGAN-JASNÝJ

Národní státy se budují na základě etnické a územní jednoty a jejich dějiny a politický vývoj jsou založeny na smyslu pro kolektivní identitu. Impéria pak vznikají ve chvíli, kdy nějaká národní skupina pokládá svou existenci uvnitř územních hranic za riskantní nebo za neúčinnou a zahájí expanzi, která je obvykle doprovázena rozsáhlým násilím.

Západní Evropa nalezla další cestu pro svůj rozvoj teprve po druhé světové válce, kdy hitlerismus zůstal minulostí, avšak stalinismus představoval velmi aktuální hrozbu. Západoevropští intelektuálové si uvědomili, že nacionalismus i imperialismus jsou jako přístupy k budování státu nepřijatelné a že evropská stabilita vyžaduje svazek národů, který by se mohl a měl rozšiřovat, avšak nikdy by se neproměnil v impérium. Politická elita západní Evropy si tento postoj rychle osvojila a rozhodnou měrou k němu přispělo „euroatlantické“ politické myšlení USA v kombinaci s Marshallovým plánem. Římské smlouvy spolu se založením Rady Evropy ztělesňovaly právní, hospodářský, politický, ale zejména filozofický průlom.

Nechtěli to vidět

K zásadní změně v Evropě došlo v okamžiku, kdy nezdár sovětského komunismu otevřel veskrze nové příležitosti. Nelze se však vyhnout dojmům, že Západoevropané a Američané dychtivě chtěli vyměnit svou strategickou perspektivu studené války za perspektivu zaměřenou úzce na obchod. Ti, kdo byli připraveni uvažovat o spolupráci se Sovětským svazem Michaila Gorbačova v roce 1990 – tedy ve stejném roce, kdy si Pařížská charta kladla za cíl založit „Evropu od Vancouveru po Vladivostok“ – začali od roku 1992 zanedbávat Rusko i ostatní bývalé sovětské republiky s výjimkou pobaltských států. Západ se rozhodl udržovat s postsovětskou byrokracií v Rusku pouze taktický vztah. Západní představitelé neměli dost směřlosti, aby navázali s ruským lidem vztah v duchu plné spolupráce a současně aby otevřeně odsoudili porušování lidských práv novým ruským státem. Západ přehlížel autoritářské tendence pod podmínkou, že problémy Ruska nebudou „vyváženy“ jinam.

Rada vlivných expertů jednoduše obrátila ekonomický determi-

POUHÝ VÝKŘIK ZANEDBATELNÉ MENŠINY? Podle autorů článku většina Rusů není protizápadní, jen jim vše, co se nachází za hranicemi Ruska, připadá příliš abstraktní. Na fotografii výjev z jedné z moskevských ulic; duben 2003

nismus, který charakterizoval neprimitivnější marxisty, a předpokládala, že politika evropského stříhu se v jisté fázi vyvine v Rusku spontánně jakožto důsledek zavádění myšlenek volného trhu. V očích sovětského lidu však Evropa a Západ charakterizovaly úcta k jednotlivci, intelektuální svoboda a důstojnost lidského života; možnost podnikat byla pro Rusy druhotná. SSSR se nezhroutil z ekonomických důvodů, nýbrž proto, že drobné povytažení železné opony odhalilo realitu ostře kontrastující s myšlenkou, že lidé mají být podřízeni státu.

Rozšíření Evropské unie v roce 2004 a později sice znamenalo počátek nové kapitoly evropských dějin, avšak neilustrovalo novou panevropskou strategii nebo obnovu smysl pro integraci. Poprvé od svého založení v roce 1957 byla EU nucena přemýšlet, jak daleko sahají hranice Evropy v oblasti politiky, ekonomiky a kultury.

Jistě, Rusko bylo historicky vždy odděleno od západoevropské

Západní představitelé neměli dost směřlosti, aby navázali s ruským lidem vztah v duchu plné spolupráce

tradice a civilizace národních států, která vznikla po uzavření vestfálského míru v roce 1648. Toto rozdělení však zdaleka nebylo absolutní a v devatenáctém století byly západní Evropa, střední Evropa a Rusko úzce spjaty ve sjednoceném kulturním a hospodářském prostoru, který rostl a vyvíjel se navzdory náboženské rozmanitosti a politickým vzedmutím. Spisovatel F. M. Dostojevskij poznamenal, že Rusko potřebuje Evropu a že Evropa je druhou ruskou vlastí.

Jenže po první světové válce a bolševické revoluci se vše změnilo.

Příliš pragmatismu

Vztah mezi EU a Ruskem je dnes zcela pragmatiký – je založen na realpolitice a obchodu, které zastávají strategickou perspektivu. Ropa, plyn a kovy však nejsou nejlepší způsobem, jak budovat mosty mezi lidmi. Mosty, které potřebujeme, vyžadují naprosto odlišné materiály. Ruští i západoevropští izolacionisté upřednostňují do značné míry též škodlivý přístup. Většina Rusů, zvyklá na autoritářství a zatížená posttotalitními komplexy, není nicméně ani izolacionistická, ani protizápadní. Pasivní izolacionismus charakterizovaný myšlenkou, že vše mimo hranice Ruska je nějakým způsobem abstraktní, však představuje nedílnou součást ruské myšlenkové výbavy. Tento typ uvažování vytváří pro Rusko obrovské nástrahy a stejně nebezpečný je i pro jeho bezprostřední sousedy a Západ.

Lidská práva, otevřenost a demo-

kratické hodnoty by měli všichni upřímně sdílet jako prostředek k dosažení skutečného partnerství. V novodobém prostředí vládních a firemních byrokracií je však obtížné v těchto intencích hovořit. Ze strategického hlediska přitom neexistuje způsob, jak obejít nebo oslabit seriózní jazyk, který se musí při dialogu mezi partnery používat. Stále existuje naděje, že politická budoucnost Evropy nebude budoucností riskantní „multipolarity“, nýbrž spíše budoucností spolupráce založené na společných hodnotách svobody a spravedlnosti.

Grigorij Javlinskij je předsedou Ruské sjednocené demokratické strany Jabloko, grijav@jabloko.ru. Viktor Kogan-Jasnýj je politickým poradcem Jabloka a předsedou Regionální občanské iniciativy v Moskvě, vky@fiord-net.ru.

Project Syndicate, 2007, www.project-syndicate.org; z angličtiny přeložil Jiří Kobělka; podtitulek a mezititulky jsou redakční

POEZIE

MARTIN LANGER

Úsečka

Limit omezený čas
U sečkat strávít čas
u vědomí že vědomí Je
v usebrání Sebrat
uloupit a utíkat
Volat: „Chyťte zloděje!“

Zloděj je úzkost
a úzkost zůstává
nepřekřičenou smrtí

Přímka

Nemusí být přímá narazí-li
do sebe sama Objemem
kruhu
Může ho zaškrtnít
aniž se stane černou dírou

Přesně takovou
jako je obsah pohybu:
jako dítě se na hvězdy často díváš
pak hrbiš jen zrak
ale už máš stará záda
oči zailačí Ti
nepatrný mincí tlak

Trojúhelník

Jen tři rohy Tě mohou bodnout
a nad ten smrtelný musíš vzlétnout
a zřítit se k jeho ohništi
Do základů vzplanout
a vyhořet v dětství

Žena roztápí plotnu na kaši:
„Už jsi rožnul?“
Je tma

Spiritualita

Nemožnost výdechu ani vdechu
Otáčení myšlenek zpět a tady
já kdysi – já teď
pro já – možná
Já věčný strašpytel!
Že Možná není Asi
ne ano A ano ne

Že není Ted?!

Martin Langer
(1972)

Varnsdorfský rodák vydal dosud šest básnických sbírek, za knihu Pití octa (2001) obdržel Cenu Jiřího Orteny. Verše zde otištěné jsou zařazeny do poslední Langerovy knihy **Hlásky**, která vyšla v nakladatelství **dybbuk**. Jan Šulc to v doslovu k této knize napsal přesně: „Tím hlavním, co Langerovo psaní žene vpřed, je zjištěná senzibilita, impulzivnost působící až tělesně. Jako by v pečlivě vytvořeném bodě, v dosaženém kóte nalezeného slova cosi začínalo tryskat, vyráželo z něj a dále už prostě muselo pokračovat.“ (dor)

Zneužívání lidí bez domova. Krajiní levice v Novém prostoru

Pokračování ze strany D5

Problém Ameriky ale nespočívá jen v barvě kůže, jde o peníze, o to, kdo je má a kdo ne. Ti, co jsou dnes u moci, jsou potomci lidí, kteří zbohatli jako otrokáři v 17., 18. a 19. století. Dokonce i rodina Bushových podělila peníze po Prescottu Bushovi, dědečkovi G. W. Bushe, který... obchodoval s nacisty. Dokud budou zemi řídit hrabivci, kteří pro peníze a pro moc udělají všechno, nic se nezmění...“

Když si tu pasáž přečtete pořádně, zjistíte, že jde o hovadinu – nestojí na faktech a nedává smysl, pouze to vytváří patřičný dojem: USA, hnusná část světa, kde lidé úpí pod diktátem kapitalistických rasistů. Jistěže jde o názor vyslovený v rozhovoru, ale pokud ho časopis tiskne bez sebemenší korekce, je zjevné, že redakci konvenuje. A když se ten, kdo rozhovor pořídil, nezmohl ani na repliku „proč by měli nést lidé odpovědnost za skutečné či domnělé činy svých předků?“ (a proč je označován za hrabivce někdo, kdo zdědil majetek?), pak je smyslem rozhovoru šíření jakéhosi neokomunismu – každý si domyslí, že hrabivce je třeba odstavit od vesla, a pokud možno i od majetků, které před třemi sty lety je-

Když nevíš, jak se korektně chovat, otevři si Nový Prostor

jich předkové pochybně získali a pak bude na světě blaze.

Ale ještě to pokračuje: „Amerika umí pěkně šikanovat, je bohatá a mocná, a když je někdo bohatý a mocný, je těžké nebyť zahleděný sám do sebe. Proto začíná bezdůvodné války, ve kterých přijdou o život stovky tisíc nevinných.“ Tuhle píseň zná každý, kdo má v sobě aspoň trochu historické paměti – to jsou přece ti „vrazi z Wall Streetu“, kteří už desítky let z nudy vraždí

děti – tentokrát je zpívána v lidovém podání (skromnější česká varianta takového schématu se jmenuje Trautenberk).

Putin nikde

Číslo 283 z letošního května má titul Ity bude válčit o zdroje! Ideologie je tam o něco méně – podle jednoho textu jsou USA závislé na ropě, což je hlavní příčina války proti terorismu. To je snad nejoblíbenější antiamerické klíše a bylo by dobré, kdyby jeho šířitelé občas seznámili své čtenáře s tím, jak velké byly například náklady USA na zásah v Iráku, jak velký je eventuální zisk z „vyvážení irácké ropy“, kolik jí vůbec USA spotřebovávají (respektive, jak velké procento jejich spotřeby tvoří) a kolik jí mají americké firmy pod kontrolou. Když si člověk dá tu práci a najde odpovědi, zjistí, že celá ta slavná „ropaná argumentace“ je přinejmenším krajně nedůvěryhodná.

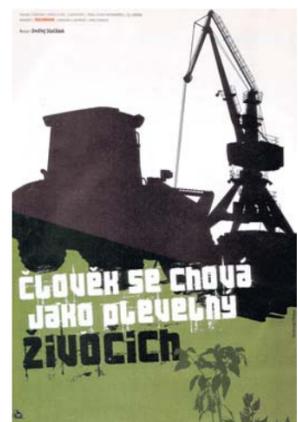
Dále v NP 283 čteme, že nepřiznaným motivem konfliktu mezi Izraelci a Palestinci je nedostatek vody, respektive boj o vodu – jistě, palestinský terorismus je typickým příkladem střetu zoufalých dehydrovaných ozbrojenců s brutální mocností, která jim nedovolí, aby se napili... Listovat lze Novým Prostorem

i na internetu, pravda, s jistým zpožděním – při psaní tohoto článku tam coby nejnovější bylo „zavěšeno“ číslo 269. Redaktor NP Ondřej Slačálek v čísle 267 publikoval článek Od izolace k boji o světovládě? (týká se americké radarové základny v Česku). „Přijetí základny znamená přihlásit se k americké zahraniční politice. K politice, která je schopna podle svých momentálních zájmů označovat jedny a ty samé lidi za „bojovníky za svobodu“ i za nové nacisty, posílat jim zbraně a pak před jejich zbraněmi varovat. K politice, která je určována lidmi, pro něž je smrt půl milionu dětí „cenou, která za to stojí“. K politice, v níž velká slova o svobodě a demokracii zakrývají její nejpříjemnější ekonomické zájmy.“

Zadal jsem do vyhledávače slovo Rusko a zkusil najít, jestli někdo v Novém Prostoru s podobným zápletem vykresluje politiku Vladimira Putina – zrovna by k tomu měl hned několik dobrých důvodů. Nenašel jsem nic.

Laciné traktáty

Pokud je někdo přesvědčen, že Západ v čele s USA je skrz naskrz zkažený a zvrhlý, že ho řídí hrabivci, necitlivé, klerikálové a mačisti s nekalými úmysly a že právě on je

Nový Prostor proti plevelným lidem

2x REPRO: MF DNES

povolání, aby se co nejušlostněji podílel na osvětlení svých spoluobčanů a na převrácení světa z hlavy na nohy – budí, je to jeho věc, ať svobodně mluví a píše, co mu síly stačí. Ale neměl by to dělat sám za sebe? V normálním periodiku, které si buď najde dost čtenářů a sponzorů, nebo zanikne? Nový Prostor je přece jenom něco jiného. Jak už řečeno, lidé si ho kupují nikoli proto, aby si četli „právě tento svůj oblíbený list“, nýbrž proto, že chtějí pomáhat pro-

dejcům bez domova, bližním v nouzi. Proto je taky náklad listu relativně vysoký. Přijde mi dost divné, když se to Erika Hníková, Ondřej Slačálek a zbytek redakce pokoušejí využívat k ideologické masáži, za kterou by se nemusel stydět ani Komunistický svaz mládeže.

Časopis – respektive sdružení – navíc dostává dotace (jestli jsem to dobře pochopil z výroční zprávy) od Evropského sociálního fondu, ministerstva práce a sociálních věcí, od pražského magistrátu, od České katolické charity atd. A zase: dostává je na to, aby pomohl co největšímu množství lidí – ne aby měnil chudáky bez domova v pouliční distributory rudých idejí, v jakési nedobrovolné kazatele. Dovedl bych si představit nezávislý Nový Prostor, který využije svých možností k tomu, aby k lidem dostal příběhy sociálně handicapovaných, příběhy obětí úředního bezpráví, invalidů, dětí v dětských domovech, lidí, kteří se ocitli na dně, i těch, kteří se z toho dna dokázali zase vyhrabat nahoru. Ale s tím je spousta práce, pobíhání a starostí. Smolít u počítače ideologické traktáty nebo si je objednávat od jiných je nepochybně jednodušší.

Autor je novinář, redaktor Českého rozhlasu – Rádia Česko

Krocení oficírského dítěte

Přesně před čtyřiceti lety byl pro styky s Pavlem Tigridem souzen nedávno zesnulý spisovatel Jan Beneš

PETR KOURA
s přispěním Radka Schovánka

Zatímco koncem června 1967 se na legendárním IV. sjezdu Svazu spisovatelů vzbouřila proti vládnoucímu komunistickému režimu celá plejáda literátů, o několik dní později postoupil osamoceny boj s totalitní mašinérií jeden z kandidátů na členství v tomto svazu. Ve dnech 3. až 15. července 1967 byl souzen pro podvracení republiky Městským soudem v Praze spisovatel Jan Beneš. Hrozilo mu až desetileté vězení. Proces měl být odstrašujícím příkladem pro mladé vzpurné literáty – a později byl též využit komunistickou propagandou, mimo jiné v seriálu o hrdinném majoru Zemanovi.

Jan Beneš (narozený 26. března 1936) byl obžalován spolu s Pavlem Tigridem a Karlem Zámečnickem – ti však s ním na lavici obžalovaných nezasedli. Zatímco Tigríd od roku 1948 pobýval na Západě a vyvíjel proti komunistickému režimu v Československu řadu aktivit (včetně vydávání časopisu Svědectví), studentovi FAMU Karlu Zámečnickovi se podařilo uprchnout do Francie po propuštění z vazby, tedy ještě v průběhu vyšetřování. Ačkoliv bylo o tomto procesu již mnoho napsáno – a sám Beneš shrnul své pocity z této kauzy do více než dvousetstránkové knihy Indolence – dokumenty komunistických bezpečnostních slo-

naopak prezentovat jako člověka, který nemá talent a pouze se „přizívuje“ na všeobecném zájmu o literaturu.

Zhruba ve stejné době se jiná součást Státní bezpečnosti zabývala zásilkou, která byla údajně náhodně zadržena poštovním ohlašovnou v Praze. Šlo o dopis adresovaný do Londýna, který obsahoval text o zneužívání technické inteligence ve výkonu trestu. Využívání duševního potenciálu vězňů pro zájmy komunistického Československa bylo v textu dávano do souvislosti s obdobným chováním nacistických okupantů, komunističtí bachaři zde byli pro svůj nízký intelekt a brutální chování přirovnáváni k americkým šimpanzům, používaným pro kosmické lety. Vyšetřovatelé začali po tomto neznámém pisateli pátrat, načež bylo prověřkou korespondence zjištěno, že text je psán na psacím stroji, který je ve vlastnictví Jana Beneše. Kontrolou pošty, telefonními odposlechy, ale i daktyloskopickou expertizou bylo potvrzeno Benešovo autorství dalších článků posílaných do Svědectví.

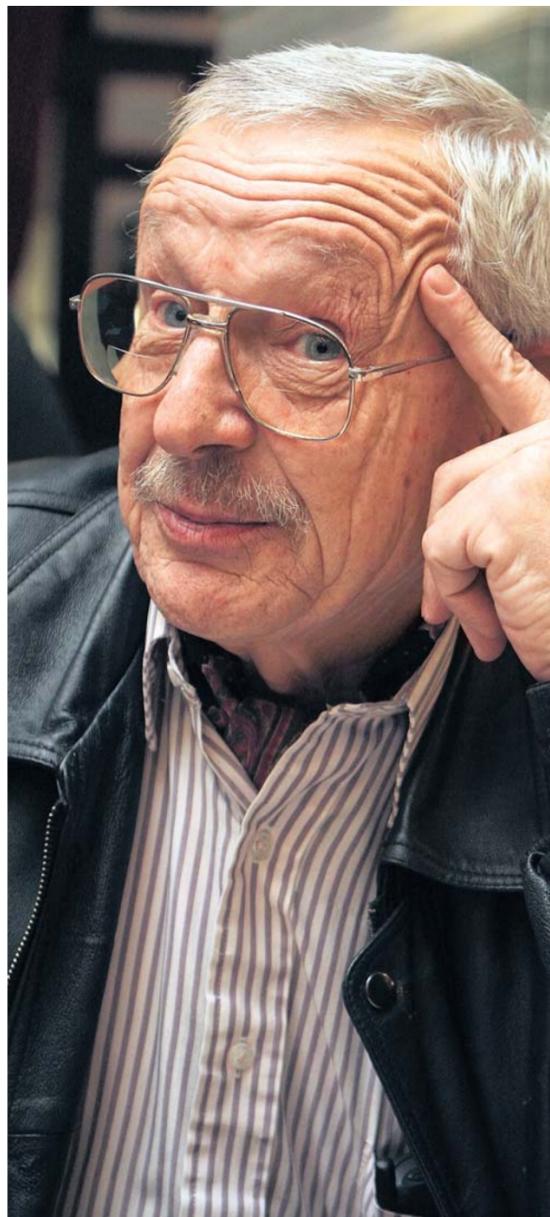
Autor textů si vůči vládnoucímu režimu nebral žádné servitky – komunisty označoval za „neslušné lidi“ či „voly“. Zpráva StB posléze konstatuje, že v Benešových dopisech je pomlouváno státní zřízení v Československu a jsou zde hrubě napadáni vedoucí činitelé KSČ, včetně prezidenta Novotného.

středkovával Benešovi kontakt s Tigridem.

Konečné rozhodnutí o „realizaci“ akce se však neodvážili příslušníci StB učinit sami, nýbrž si vyžádali posvěcení příslušného oddělení ústředního výboru KSČ. Je přítom pikantní, že jako jeden z Benešových kontaktů v Československu je v závěrečné vyšetřovací zprávě zmiňován i tehdejší kandidát ÚV KSČ a člen jeho ideologické komise, spisovatel a scenárista Jan Procházka. Beneš byl nakonec zatčen až 20. srpna 1966 – poté, co byl skutečně do Prahy povolán pod záminkou filmové práce Karel Zámečnick.

Vzali jednoho z nás

Benešovo zatčení se jeho původci snažili zpočátku zdůvodnit kriminálními trestnými činy. I proto je nespíše starší a střední generace spisovatelů víceméně přivítala. Naopak zděšení vyvolalo Benešovo zadržení v kruhu kolem (v tu dobu zrovna zrušeného) časopisu Tvář. Zde byl tento akt správně pochopen jako útok na celou mladou spisovatelskou generaci, která neholdovala příkyvovat komunistickým estetickým a politickým představám. O vývoji Benešova případu informoval bývalý člen redakční rady Tváře v listopadu 1966 dramatik Václav Havel, který byl v této souvislosti rovněž vyslýchán. Schůzka je v análech StB poměrně detailně popsána – zdá se, že byla dokumentována odposlechem.

SEDMATŘICET LET Jan Beneš na snímku z března 1968 a z prosince 2005

FOTO: ČTK – OLDŘICH PÍCHA; MAFA – JAN HORNÍK

vy jste oficírský dítě.“ Státní bezpečnost proto vyslýchala i další spisovatele z okruhu Benešových přátel – spisovatelky Věru Linhartovou a Inku Machulkovou, literárního historika Václava Černého či Václava Havla. Vyšetřování bylo ukončeno v únoru 1967, přesto bylo jednání soudu určeno až na začátek července, tedy po sjezdu spisovatelů.

Jelikož se o Benešův případ začala zajímat zahraniční média (organizace Amnesty International její dokonce vyhlásila vězňem měsíce), hrozilo, že soud skončí blamáží. Zasedání probíhalo v jedné z menších místností, přičemž přístup na jednání byl omezen vydanými vstupenkami. Obdrželi je povětšinou lidé, kteří se o proces vůbec nezajímali, takže soudní síň byla nakonec polo-prázdná, ačkoliv Benešovým přátelům bylo sdělováno, že nemohou být na jednání připuštěni z důvodu přeplnění sálu. Rada svědků vyjadřovala během líčení Benešovi své sympatie – nejdláže zašel Václav Ha-

Proces s Janem Benešem se stal námětem jednoho z dílů seriálu Třicet případů majora Zemana

vel, který se po ukončení svědecké výpovědi dotázal, zda může v soudní síni setrvat jako divák. Po kladné odpovědi se usadil na lavici obžalovaných vedle Beneše a na výzvu předsedy senátu, aby si sedl dozadu, odpověděl, že se mu tam sedí dobře. Příslušníci tajné policie později vyjadřovali nespokojenost nad výpověďmi divadelního režiséra Jana Grossmana a Václava Černého, nejvíce je však pobouřila závěrečná řeč Benešova advokáta Jaroslava Tauše, který se „s myšlenkami svého klienta fakticky ztotožňoval“. Jeho přirovnání Jana Beneše k Jiřímu Wolkerovi bylo na svoji dobu skutečně odvážným činem. „Spisovatel, jenž miloval svět a pro spravedlnost jeho šel se bit, však dřív než mohl srdce k boji vytažit, ne, nezemřel, jen pero mu bylo vyraženo z ruky, jeho ostré pero, někdy až příliš kritické pero, ale znovu bude psát,“ prohlásil před soudem advokát Tauš.

Selhal pokus StB obvinít Beneše i z čistě kriminálních deliktů – a sice obchodu se starožitnostmi a s údajnou kopií obrazu malíře Toulouse-Lautreka. Beneš byl těchto obvinění zproštěn. Avšak odsouzení neušel – za podvracení republiky mu vyměřili odnětí svobody na pět let, zatímco Pavel Tigríd obdržel čtrnáct let a Karel Zámečnick byl osvobozen. Beneš se proti rozsudku odvolal, jenže o měsíc později jej Nejvyšší soud potvrdil. V září 1967 byl Beneš též vyloučen ze Svazu spisovatelů – proti hlasovali pouze Václav Havel a Hela Volanská; několik odvážnějších literátů se zdrželo.

Drahý plukovníku

Ve výkonu trestu se Jan Beneš choval velice statečně – dle dochovaných záznamů ve vězeňském spisu se nerozpakoval ohradit proti bezpráví páchanému příslušníky Vězeňské služby. V jednom dopise oslovoval velitele věznice „drahý plukovníku“, nechával pozdravovat jeho „ztepilé pobočnický“ a na okraj listu namaloval kresbu kocoura. 21. března 1968 pak Janu Benešovi udělil milost Antonín Novotný, což byl jeho poslední úřední akt v prezidentské funkci.

Proces s Janem Benešem z roku 1967, i když skončil pro vládnoucí režim neslavně, využívala později komunistická propaganda v tažení proti exilu i domácím disidentům. Stal se námětem jednoho z dílů seriálu Třicet případů majora Zemana, kde Jana Beneše – skrytého za postavu básníka Petra Daneše – představoval herec Petr Štěpánek.

Petr Koura pracuje v Archivu bezpečnostních složek MV

SPIKLENCI Spisovatel Jan Beneš (uprostřed), jeho právní zástupce Jaroslav Tauš (vpravo) a dramatik Václav Havel v rozhovoru na Václavském náměstí, Praha 23. března 1968

žek objasňují v Benešově procesu mnohé dosud neznámé okolnosti a detaily.

Ze svazku Spisovatel

V první řadě je třeba odmítnout tradovanou verzi, že Benešovo prozrazení způsobila Tigridova sekretářka, jež mu v květnu 1966 zaslala do Prahy honorář za texty napsané pro Svědectví a omylem zde uvedla jméno a adresu Pavla Tigrida. Jan Beneš byl v době tohoto přehmatu již téměř jeden a půl roku pod drobnohledem tajné policie – jeho styky se Svědectvím měla již podrobně zdokumentovány.

StB totiž začala Beneše prověřovat v lednu 1965 na udání spolupracovníka s krycím jménem Venda (Václav Novotný), který příslušníkům StB sdělil, že Jan Beneš se během nedávné cesty do Paříže sešel s Pavlem Tigridem. Beneš během onoho pobytu Tigrida skutečně vyhledal a domluvil s ním pravidla spolupráce včetně krycích adres, na něž měl Beneš zasílat své příspěvky pro Svědectví. Šetřením tajné policie bylo mimo jiné zjištěno, že „v době voleb do Národního výboru a Národního shromáždění měl (Beneš) přístupovat k těmto s posměchem a kandidátku škrtnat“. StB na Beneše založila koncem ledna 1965 pro podezření ze styků s „emigranty“ a z rozšiřování „nepřátelské“ literatury svazek s krycím označením Spisovatel. Je poněkud ironické, že později – nejen před soudem, nýbrž i v rámci dalších diskreditačních kampaní proti Benešovi – se jej snažili komunisté

Státní bezpečnost se pokoušela do Benešova okolí proniknout i prostřednictvím svých tajných spolupracovníků, což se jí dle dostupných dokumentů příliš nedařilo. Jedno z mála agenturních hlášení v Benešově svazku pochází od Tomáše Rezáče, syna známého komunistického spisovatele, jenž údajně těžce nesl, že jej Beneš v roce 1963 porazil v literární soutěži ministerstva obrany. Rezáč informoval v prosinci 1965 tajnou policii o Benešových kontaktech s Václavem Havlem a dalšími literáty z okruhu časopisu Tvář. Dokonce, patrně ze strachu z konkurence, Rezáč vybízel příslušníky StB k razantnímu zákroku vůči svým mladým kolegům: „Celá situace kolem této skupiny je nyní komunisticky smýšlejícími intelektuály (...) vnímána tak, že vedení strany si počíná nepřipustně demokracií, že je nutno zejména proti Havlovi a Benešovi energicky zasáhnout. (...) Mezi těmito intelektuály panuje názor, že by v této chvíli byl přípustný i bezpečnostně exekutivní zákrok, v případě, že bude dostatečně zdůvodněn.“

V květnu 1966 dospěli vyšetřovatelé StB k závěru, že získali dostatek dokladů o Benešově spojení s Tigridem. Jenže většina důkazů byla opatřena „agenturně-operativní cestou“, tedy nelegálním způsobem, což znamenalo, že tyto důkazy nemohly být použity před soudem. K zajištění průkazného svědectví proti Benešovi měl být do Prahy vylákan student FAMU Karel Zámečnick, který momentálně pobýval na studiích v Paříži a zpro-

S největší kritikou Benešova počinání zde vystoupil katolický intelektuál a pozdější výrazný představitel disentu Jiří Němec, kterému vadila Benešova neopatrnost. Měl údajně prohlásit: „Z hlediska konspirativního to byl stupidní diletantismus nejvyššího stupně, protože není možné, aby ilegální pracovník, který vede domácí odboj na široké frontě, mohl takovým způsobem být ve styku se zahraničím. (...) Vinen je také Tigríd, protože on není žádný diletant, v těchto věcech měl mít přehled a dirigovat Beneše a nenechat jej dělat takové chyby.“ Paradoxní přitom je, že jedním z důkazů proti Benešovi byl i záznam telefonního rozhovoru mezi Havlem a Němcem, v němž právě zazněla zmínka o Benešově psaní pro Svědectví.

Václav Havel pak vyslovil obavu, že soud s Benešem poslouží jako záminka pro zásah proti autorům kolem Tváře: „Je to způsobeno především tím, že jiným způsobem na nás nemohou. Situace je taková, že oni vzali jednoho z nás a na něm nyní demonstrují.“

Odsouzen a vyloučen

Vyšetřování Benešova případu nepostupovalo zdaleka tak rychle, jak si příslušníci StB představovali. Nespíše očekávali, že se mladý umělec při představě dlouholetého vězení zhroutí a bude vypovídat podle jejich představ. Benešovi to údajně měl říci i jeden z jeho vyšetřovatelů: „Musím se vám omluvit, pane Berek Zámečnick, který momentálně pobýval na studiích v Paříži a zpro-

FOTO: © FILMPRODUKTION GMBH

TEČE NÁM DO BOT Ve výborném německém snímku o horkých emocích Létu '04 exceluje Martina Gedecková, kterou můžeme znát z filmu Životy těch druhých

Život je jinde

Festival v Karlových Varech obnažuje uhlazenost dnešní české kinematografie

JOSEF CHUCHMA

Karlovarský filmový festival je v kontextu současné kulturní situace v zemi nejužitečnější tím, že poskytuje koncentrovaný obraz té části světové kinematografie, kterou běžná nabídka ve zdejších (multi)kinlech drasticky opomíjí a sporá tuzemská síť filmových klubů má prostředky a kapacitu pouze na naprosté paběrkování. Není to přitom tak, že by Vary byly přehlídkou ultramenšinových experimentů; sice i ty festivalová dramaturgie bohudíky nabízí, ale zdaleka netvoří jádro přehlídky. Kdybychom chtěli ono jádro přiblížit měřítky dramaturgie českých běžně dostupných (tedy nekabelových) televizí, lze je vymezit zhruba tak, že jde o snímky, které by našly uplatnění na kanálu ČT2, někdy i ČT1 – tedy kdyby tento kanál tak uprtně nesoutěžil s komerčními televizemi.

Divácký hlad po takovém okraji filmového středního proudu, po snímcích s lidskou tváří, po dílech, která nejsou čirým únikem do zcelebritovaného snu (byť film jako umění má z podstaty nejbližší právě ke snu, ovšem to zde nebudí předmětem úvah), se projevuje extrémní návštěvností karlovarského festivalu. Tu sice nelze absolutizovat, protože fenomén „být ve Varech“ má i dimenze nefilmové, totiž sociálně statusové a psychologické, nicméně vysokou návštěvnost, kdy řada zájemců se ani tak do karlovarských sálů nedostane, lze vnímat i jako zprávu o filmovém hladovění během roku. Jistěže kanál ČT2 uvádí díla, jimž takzvaný festivalový divák rozumí; samozřejmě, že k mnohému se dá dostat na internetu. Jenže filmový sál – s magií společného prožívání a s plátnem, které zatím stále lépe než sebekvalitnější obrazovka zprostředkuje moc obrazu – zůstává nezastupitelným prostředím.

Hlášky, frky, plky

Karlovarskému festivalu vlastně nezbyvá, chce-li získávat a potvrzovat mezinárodní kredit, na který ekonomicky stačí, totiž kredit „takové docela zajímavé akce“, než být dramaturgicky kvalitní. A to se mu daří, i když na projekcích lze natrefit i na díla marná a marnivá, což při uvedení více než dvou stovek titulů nelze úplně eliminovat. Karlovarská dramaturgie tím skládá určitý obraz soudobé kinematografie a chtě nechtě vystavuje domácí tvorbu řádné konfrontaci. A ta momentálně dopadá až tristně, hovoříme-li o hraném

filmu. (Český dokument je na tom o poznání lépe zejména díky generaci tvůrců, jimž je kolem třicítka.) Během roku jsme kolébáni „milým“ sousedským provozem, kdy se věci jen zřídka nazývají pravými jmény, v mainstreamových médiích se víceméně zdvořile kráčí od jednoho českého filmu k druhému bez adekvátního poměrování zahraniční tvorbou, potom si všichni pěkně poděkují při jarmích Českých lvech a tak to jde dokola.

Pravidelně se rovněž divíme, proč naše filmy na velkých festivalech či v soutěžích nezabírají, což není úplně pravda. Letos se do

depressivní. Jestliže za husákovské normalizace taková nálepka obnášela přímé existenční ohrožení tvůrce, vzeti díla do trezoru (viz Panelstory režisérky Věry Chytilové), potom dnes taková „stigmatizace“ znamená odrazování publika. Přitom, že přívlastek depresivní je v případě díla, které podává sice notně uhlazený, nicméně „ověřitelný“ obraz skutečnosti, nemístný a svědčí o formulační lenosti či o jistém druhu zlovůle toho, kdo se slovem depresivní nakládá...

Diktát snadnosti a bezbolestnosti si v české společnosti drží pevnou pozici: snadno se oženíme či vdáme,

ria Spethová; Létu '04, režie Sefan Krohmer), oslovuje daleko důvěrněji než díla nasnímaná v Praze a okolí. Věra Chytilová sice v Hezkých chvílích bez zářky dotazuje, že ještě dokáže inscenovat nervní pasáže, v nichž postavy vyjevují paniku z toho, kam se řítí, ale její film je přefigurkařený a rozmělněný. Typický pro současnou českou tvorbu je fórek, s nímž si Chytilová v Hezkých chvílích pohrává: Bolek Polívka hraje milionáře, kterého si všichni pletou s hercem Polívkou, jemuž je velmi podobný. Koho tohle zajímá pár kilometrů za Aš?!

Podobný vtípek použil Jan Svěrák ve Vratných lahvích: když hlavní hrdina Tkaloun (Zdeněk Svěrák) dělá messenger, potká v parku skupinu svých vrstevníků, důchodců na odpočinku – ztělesnili je členové Divadla Jára Cimrmana. Scéna je to nevýrazná, zato „hezky český“ spiklenecká, takže tady funguje, ale jinde? Vratné lahve jsem ve Varech, kde si odbyvaly mezinárodní premiéry, sledoval ve společnosti zahraničních novinářů. Ti ovidně šli s příběhem Tkalouna tehdy, když vedl zraňující hovory s manželkou (Daniela Kolářová), tedy v partii, kde spiklenecký a krasokreslení ustoupilo srozumitelně a sytější podané životní situaci.

Pro všechny tři zmíněné české snímky platí, že jejich stopáž je přefouklá, že producersko-dramaturgický bič byl mírný a nedostatečně nezávislý, že ta díla jsou mimo českou kotlínu málo srozumitelná a dolehající, že intenzita jejich obrazu světa je nevzrušivá. Absence přímočarého (což neznamená popisného) pojmenování je u stávajících tuzemských hraných filmů nápadná. Důslednost v náhledu na život ustupuje peněti a lyrismu, který není projevem vysoké senzitivity, nýbrž únikem před neodvolatelnou odpovědností uměleckého díla.

Pravdou je, že zduřelá stopáž není problém pouze tuzemských děl. Kupříkladu Rakušan Ulrich Seidl, původně dokumentarista, do svého hraného snímku Import/Export rovněž mohl ve střížně razantěji říznout. Ale Seidlovi nelze upřít, že se – jako mnozí jiní zahraniční tvůrci zúčastnění ve Varech – usopil realitou, že jeho postavy se utkvávají s nelakovanými problémy (v hlavní roli ukrajinská zdravotní sestra pracující a ponížovaná v Rakousku + mladý vídeňský „ranař“, který veze automaty na bombony směr Ukrajina). Seidlov „ošklivý“ film nepřimo, ale přesně vymezuje hranici, kde končí ochota stávající české hrané tvorby postavit se k světu čelem.

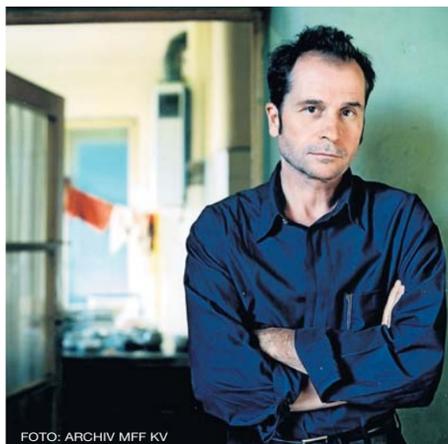

FOTO: ARCHIV MFF KV

RAKUŠAN ULRICH SEIDL Roku 2003 ve Varech zvítězil v soutěži dokumentů (Ježíši, ty viš), letos představil hraný snímek Import/Export

hlavní soutěže na Berlinale dostal Menzelův přepis Hrabalova Anglického krále, v listopadové minulosti – o tento čas zde běží – Kolja získal Oscara, Obecná škola a Musíme si pomáhat na něj byly nominovány. Jmenované filmy však mají jedno společné: těžší z přeryvů dějin, pracují s historickými reáliemi a modely, na nichž Češi mají jen určitý podíl, jež k nim byly „dovozeny“ a na něž se po svém adaptovali. Jde-li však o vyhmátnutí a pojmenování toho, co je ve vzduchu TADY a TĚD, v našich současných životech, vykazuje stávající česká hraná tvorba neskonalou aseptičností, až titánskou vůli nenechat tento svět na sebe dolehnout bez vytáček a hlášek, připustit si, že některá dilemata bývají otázkou života a smrti. Jako kdyby se tuzemští filmaři setrvalě báli toho, aby jejich snímek nebyl označen za

snadno se rozvedeme; snadno se zbavíme nepohodlných dětí odložením do ústavu; snadno my, zatím živi, od sebe odstrčíme mrtvé – bez obřadů a truchlení; snadno obejdeme zákon, porušíme slib, nějak to či ono zaonačíme a vyhladíme.

Čelem vzad

Ve světle takové „snadnosti“ se pak řada zahraničních titulů z karlovarské přehlídky samozřejmě může jevit jako díla zbytečně vyhocená či nadbytečně hlubokomyslná. Pokud se však pokusíme vymanit z diktátu tuzemské snadnosti, jejímž exemplárním projevem je Ondříčkův vyprázdňující, formalistní snímek Grandhotel, okamžitě seznáme, že nás film „odněkud“, třeba z Argentiny (Ten druhý, režie Ariel Rotter), z Francie (Předtucha, režijní debut herce Jeana-Pierra Darroussina) nebo z Německa (Madony, režie Ma-

TIPY

HISTORIE

Petr Kaleta

ČEŠI O LUŽICKÝCH SRBECH
Český vědecký, publicistický a umělecký zájem o Lužické Srby v 19. století a sorabistické dílo Adolfa Černého

Masarykův ústav – Archiv AV ČR, Praha 2006 (fakticky vyšlo 2007), 336 stran, náklad 700 výtisků, doporučená cena 330 korun.

České země a především Praha byly od středověku důležitým působištěm mnoha Lužických Srbů, a jak píše autor publikace Petr Kaleta (1972), vědecký pracovník Masarykova ústavu, „již v nejstarší kronice z českého prostředí, v Kosmově kronice české z počátku 12. století, jsou drobné zmínky o srbském obyvatelstvu a o Srbsku, území obývaném polabskými Srby“. Vzájemné kulturní styky se rozvíjely především po založení Lužického semináře v Praze, kde se vzdělávala značná část lužickosrbské katolické inteli-

gence – o výchovu lužickosrbské mládeže se tam staral ve své době nejpovolnější český učenec Josef Dobrovský, následován dalšími slavisty, například Václavem Hankou či Karlem Jaromírem Erbenem. Monografie analyzuje etapy českého zájmu o Lužici a její obyvatele, které se projevovaly ve vědeckých, publicistických i uměleckých dílech Čechů. Druhá polovina knihy je věnována osobnosti Adolfa Černého, zakladatele české sorabistiky, tedy oboru zabývajícího se Lužickými Srby.

BIOGRAFIE

Marc J. Seifer

NIKOLA TESLA
Vizionář – génius – čaroděj

Přeložili Aleš Drobek, Renáta Plouharová, Filip Zajíček a Martin „Gato“ Pelčák. Triton, Praha a Kroměříž 2007, 512 stran, náklad neuveden, doporučená cena 399 korun.

Seifer, americký vysokoškolský učitel, dvacet let pracoval na biografii jednoho z nejdůležitějších vynálezců. Nikola Tesla (1856 až 1943), narozený v Srbsku a zesnulý v New Yorku, vynalezl indukční motor a střídavý proud, který umožnil všeobecné rozšíření elektřiny, jeho cílem byl bezdrátový přenos elektřiny na velké vzdálenosti. „... některé komunity uctívaly Teslu jako poloboha, vlivné kruhy společenských

a akademických obcí jej degradovaly prakticky na neznámého člověka. Tesla byl často označován za kouzelníka z jiného světa, který dovede přitahovat blesky z nebes, a on sám zvěsti o svém nadpřirozeném původu nikterak nepopíral, ba naopak – přirovnával se ke Všemohoucímu a jeho senzační prohlášení o meziplanetární komunikaci se často skvěla na předních stránkách novin,“ píše Seifer.

EPISTOLÁRNÍ LITERATURA

Bronislava Janečková

ROK V DOPISECH

Radioservis, Praha 2007, 336 stran, náklad neuveden, doporučená cena 299 korun.

„A nyní, abych rovnou přešel – bez oklik a slabostí – k hlavní věci: píšeš o našem manželství, a zajisté čekáš ode mne přímou odpověď. Běda, třikrát běda: já ji nemám. Dosud ne, dosud nevím si rady, dosud není čisto a jasno v mé duši. Bože, pomoz mi! Tak tedy především nepochybuj vůbec o Tobě; nepochybuj o Tvé lásce – nejsem jí hoden, ale nepochybuj o ní, ani o Tvé úžasné velkodušnosti a ani o Tvé věrnosti. To, o čem pochybuji, jsem já sám; ale také nepochybuj o své lásce k Tobě, nýbrž – bože, jak to

řiči? ... Srdečně zdraví a líbá špatný Čáča.“ To jsou slova z dopisu, který Karel Čapek poslal Olze Scheinplugové 15. května 1923 z Neapole. Publikace je knižní verzí stejnojmenného pořadu, který vloni denně vysílá Český rozhlas 3 – Vltava. Každému dni je věnován jeden dopis, napsaný v daný den. Autory dalších listů jsou kupříkladu Milada Horáková, Milena Jesenská, Josef Čapek, Mikoláš Aleš, Alois Rašín, Božena Němcová, Ludvík Vaculík, ale také Jan Hus. První díl zahrnuje dopisy od 1. ledna do 30. června.

ČASOPIS

G4
Středoevropská revue 2+3D

Vydává Fundacja Rzecz Piekna, WFP ASP Krakow; editor české části Alan Záruba, 100 stran, náklad 10 000 výtisků, cena neuvedena.

Další kulturní revue na trhu! I když přesněji: tohle slibuje být ročenka. „Projekt mezinárodní revue, která by reflektovala dění v oblasti grafického a produktového designu zemí tzv. visegrádské čtyřky (tedy Česka, Polska, Maďarska a Slovenska) vznikl na 22. mezinárodním bienále grafického designu v Brně v roce 2006.“ píše v editoriale grafík Alan Záruba. Ročenka G4 dle něho hodlá ve svém oboru „představovat zají-

mavé projekty, osobnosti či inovativní myšlenky a podpořit významné akce, které se v regionu středoevropské čtyřky stanou za posledních dvanáct měsíců.“ Revue má čtyři národní bloky, v každém jsou příspěvky publikovány v daném národním jazyce, ale každý text je zároveň přeložen do angličtiny. Česká část seznamuje mj. s tvůrci nového vizuálního stylu, jimž se pro zahraniční prezentuje ČR. (bos, jch)

Příloha Kavárna. Připravují Josef Chuchma, Vilam Buchert a Stanislava Bočanová. Své názory, připomínky a dotazy posílejte na adresu: kavarna@mfdnes.cz